Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
MANUELA CAMPOSA SÁNCHEZ-BORDONE
od 30. studenoga 2023. [1]

**Predmet C-409/22**

**UA**
**protiv**
**EUROBANK BULGARIA**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Apelativen sad Sofia (Žalbeni sud u Sofiji, Bugarska))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Slobodno kretanje kapitala – Platne usluge na unutarnjem tržištu – Direktiva 2007/64/EZ – Pojam platnog instrumenta – Punomoć opunomoćenika koji djeluje u ime vlasnika računa – Preslika punomoći ovjerene apostilom – Dokaz vjerodostojnosti – Pojam platne transakcije – Prava i obveze povezane s pružanjem i upotrebom platnih usluga – Neodobrene platne transakcije – Odgovornost pružatelja platnih usluga”

1. Direktivom 2007/64/EZ [2] i Direktivom (EU) 2015/2366 [3] koja ju je zamijenila od 13. siječnja 2018. uređuje se pružanje platnih usluga na unutarnjem tržištu. Te se usluge vrlo brzo razvijaju, kao posljedica tehnološkog napretka [4].

2. Spor koji je doveo do upućivanja zahtjeva za prethodnu odluku vodi se između bugarske banke i klijenta s čijeg su žiro računa izvršene transakcije za koje on tvrdi da ih nije odobrio. Klijent od banke traži povrat prenesenih sredstava.

3. U tom kontekstu, Sud treba pojasniti pojmove „platni instrument” [5] i „provjera autentičnosti” koji se upotrebljavaju u Direktivi 2007/64 i koji su primjenjivi *ratione temporis* na ovaj slučaj.

4. Sud također treba razraditi svoju sudsku praksu, koja je još u nastajanju, o odgovornosti pružateljâ platnih usluga (u daljnjem tekstu: PPU) u slučaju platnih transakcija koje korisnici nisu odobrili.

1 Izvorni jezik: španjolski

2 Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu i o izmjeni direktiva 97/7/EZ, 2002/65/EZ, 2005/60/EZ i 2006/48/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 97/5/EZ (SL 2007., L 319, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 10., svezak 2., str. 172.)

3 Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2015. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu, o izmjeni direktiva 2002/65/EZ, 2009/110/EZ i 2013/36/EU te Uredbe (EU) br. 1093/2010 i o stavljanju izvan snage Direktive 2007/64/EZ (SL 2015., L 337, str. 35. i ispravak SL 2018., L 102, str. 97.)

4 Europska komisija je već pokrenula postupak ažuriranja Direktive 2015/2366. Vidjeti dokument *A study on the application and impact of Directive (EU) 2015/2366 on Payment Services (PSD2)*, FISMA/2021/OP/0002.

5 U pogledu dvojbi do kojih dovodi taj pojam, vidjeti *Opinion of the European Banking Authority on its technical advice on the review of Directive (EU) 2015/2366 on payment services in the internal market (PSD2)*, EBA/Op/2022/06 od 23. lipnja 2022., str. 111. i 112.

## I. Pravni okvir

### *A. Pravo Unije: Direktiva 2007/64*

5. U članku 4. točkama 19. i 23. utvrđuje se:

„Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

[…]

19. ‚provjera autentičnosti' znači postupak koji pružatelju platnih usluga omogućuje provjeru upotrebe određenog platnog instrumenta, uključujući i njegova osobna sigurnosna obilježja;

[…]

23. ‚platni instrument' znači svaki personalizirani uređaj i/ili skup postupaka dogovorenih između korisnika platnih usluga i pružatelja platnih usluga koje korisnik platnih usluga koristi da bi inicirao nalog za plaćanje".

6. U skladu s člankom 54. („Suglasnost i povlačenje suglasnosti"):

„1. Države članice osiguravaju da se platna transakcija smatra odobrenom samo ako je platitelj dao suglasnost za izvršenje platne transakcije. Platitelj može odobriti platnu transakciju prije izvršenja platne transakcije ili, ako je tako dogovoreno između platitelja i njegovog pružatelja platnih usluga, nakon izvršenja platne transakcije.

2. Suglasnost za izvršenje platne transakcije ili niza platnih transakcija daje se u obliku koji je dogovoren između platitelja i njegovog pružatelja platnih usluga.

U nedostatku takve suglasnosti smatra se da platna transakcija nije odobrena.

3. Platitelj može povući suglasnost u svakom trenutku, ali najkasnije do trenutka neopozivosti iz članka 66. Suglasnost za izvršenje niza platnih transakcija također može biti povučena s učinkom da se sve buduće platne transakcije ne smatraju odobrenima.

4. Postupak za davanje suglasnosti ugovaraju platitelj i pružatelj platnih usluga".

7. U članku 59. („Dokazi o provjeri autentičnosti i izvršenju platnih transakcija") navodi se:

„1. Države članice zahtijevaju da, u slučajevima kad korisnik platnih usluga negira da je odobrio izvršenu platnu transakciju ili tvrdi da transakcija nije pravilno izvršena, na njegovom pružatelju platnih usluga je da dokaže da je platna transakcija autentična, točno zabilježena te proknjižena te da na nju nije utjecao tehnički kvar ili neki drugi nedostatak.

2. Ako korisnik platnih usluga negira da je odobrio izvršenu platnu transakciju, korištenje platnog instrumenta koji je zabilježio pružatelj platnih usluga samo po sebi nije nužno dostatno kako bi se dokazalo da je platitelj odobrio platnu transakciju niti da je platitelj djelovao s namjerom prijevare ili da namjerno ili zbog krajnje nepažnje nije ispunio jednu ili više svojih obveza sukladno članku 56.".

8. Člankom 60. („Odgovornost pružatelja platnih usluga za neodobrene platne transakcije”) propisuje se:

„1. Ne dovodeći u pitanje članak 58., države članice osiguravaju da u slučaju neodobrene platne transakcije pružatelj platnih usluga platitelja odmah nadoknadi platitelju iznos neodobrene platne transakcije te, prema potrebi, dovede terećeni račun za plaćanje u stanje na kojem bi bio da nije izvršena neodobrena platna transakcija.

[…]”.

9. U članku 86. („Potpuno usklađivanje”) navodi se:

„1. Ne dovodeći u pitanje članak 30. stavak 2., članak 33., članak 34. stavak 2., članak 45. stavak 6., članak 47. stavak 3., članak 48. stavak 3., članak 51. stavak 2., članak 52. stavak 3., članak 53. stavak 2., članak 61. stavak 3 te članke 72. i 88. u mjeri u kojoj ova Direktiva sadrži usklađene odredbe, države članice ne smiju zadržati ili uvoditi druge odredbe osim onih koje su utvrđene ovom Direktivom.

[…]

3. Države članice osiguravaju da pružatelji platnih usluga ne odstupaju, na štetu korisnika platnih usluga, od odredbi nacionalnog prava kojima se primjenjuju ili koje odgovaraju odredbama ove Direktive osim ako to nije izričito predviđeno Direktivom.

Pružatelji platnih usluga mogu, međutim, odlučiti korisnicima platnih usluga odobriti povoljnije uvjete” [6].

### *B. Bugarsko pravo*

10. Člankom 75. stavkom 2. Zakona za zadalženiata i dogovorite (Zakon o obvezama i ugovorima) određuje se:

„[…]

Dužnik se oslobađa obveze ako je u dobroj vjeri ispunio obvezu prema osobi za koju se čini da je na temelju nespornih okolnosti ovlaštena za primanje činidbe […]”.

11. Članak 57. stavak 1 Zakona za platežnite uslugi i platežnite sistemi (Zakon o platnim uslugama i platnim sustavima) iz 2009. [7] glasi:

„U slučaju neodobrene platne transakcije pružatelj platne usluge bez odgode platitelju vraća iznos neodobrene platne transakcije te, ako je potrebno, platiteljev račun za plaćanje vraća u stanje u kojem se taj račun nalazio prije izvršenja neodobrene platne transakcije”.

[6] Sadržaj navedenih članaka prenesen je, uz manji broj izmjena, u Direktivu 2015/2366 prilikom stavljanja izvan snage Direktive 2007/64.

[7] Stavljenog izvan snage s učinkom od 6. ožujka 2018., ali primjenjivog u ovom predmetu.

## II. Činjenice, spor i prethodna pitanja

12. Sud koji je uputio zahtjev ne iznosi činjenično stanje koje smatra dokazanim, nego u odluci kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku opisuje činjenice na koje se pozivala svaka stranka u postupku. Riječ je o sljedećim činjenicama.

### *A. Činjenice prema mišljenju žalitelja (osobe UA)*

13. Osoba UA i društvo Eurobank EFG Bulgaria AD (u daljnjem tekstu: Eurobank) sklopili su 22. studenoga 2017. u Sofiji (Bugarska) ugovor o žiro računu. U skladu s ugovorom, banka se obvezala da će na ime osobe UA otvoriti i voditi žiro račun u eurima na neodređeno vrijeme kako bi joj mogla pružati platne usluge. Osoba UA uplatila je na račun ukupan iznos od 999 860 eura u okviru nekoliko transakcija.

14. Osoba UA uputila se 6. veljače 2018. u poslovnicu banke kako bi izvršila transakciju na svojem računu, ali joj je zaposlenik Eurobanka priopćio da saldo na njezinu računu iznosi samo 16 000 eura.

15. Osoba UA tvrdi da ju je to začudilo i da joj je zaposlenik, nakon što je od njega zatražila objašnjenje, predočio bankovni izvadak o prometu po računu za razdoblje od njegova otvaranja do 6. veljače 2018.

16. Na temelju tog izvatka, osoba UA utvrdila je da je njoj nepoznata osoba MK raspolagala sredstvima na računu na način da je izvršila šest pojedinačnih naloga za prijenos u ukupnom iznosu od 982 000 eura, a da je osoba UA, kao vlasnik računa, za to nije valjano ovlastila s obzirom na to da joj nije dala punomoć.

17. Zaposlenik Eurobanka pojasnio je osobi UA da je te jednostrane pravne poslove raspolaganja imovinom izvršila osoba MK, koja se predstavila kao depozitarov opunomoćenik i predočila punomoć od 1. prosinca 2017. koju je ovjerio talijanski javni bilježnik.

18. Osoba UA navela je zaposleniku da taj dokument ne sadržava njezin potpis kao opunomoćitelja te je u svrhu zaštite svojih interesa poduzela sljedeće mjere: (a) prijavila je 6. ožujka 2018. Eurobanku nezakonito raspolaganje njezinim sredstvima i zahtijevala njihov povrat; (b) poslala je 8. ožujka 2018. presliku te prijave Središnjoj banci Republike Bugarske te je javnom bilježniku poslala pisani upit. On joj je odgovorio da nije ni sastavio ni ovjerio punomoć u korist osobe MK, da je punomoć „krivotvorina” i da je to priopćio Eurobanku na njegov upit od 20. veljače 2018., kao i javnobilježničkom uredu u Milanu (Italija).

### *B. Činjenice prema mišljenju druge stranke u postupku (društva Eurobank)*

19. Eurobank priznaje da je osoba UA 22. studenoga 2017. došla u poslovnicu banke s dvjema osobama talijanskog državljanstva. Tijekom razgovora zaposlenik Eurobanka razumio je da osoba UA namjerava angažirati opunomoćenika za raspolaganje sredstvima na žiro računu koji je trebalo otvoriti. Osoba UA odbila je usluge internetskog bankarstva, obavijesti putem SMS poruka i bankovnu karticu koje joj je ponudila banka.

20. Osoba (MK) koja se predstavila kao opunomoćenik osobe UA posjetila je poslovnicu banke 15. prosinca 2017. te je zaposleniku Eurobanka predočila presliku punomoći od 1. prosinca 2017. koji je talijanski javni bilježnik ovjerio 5. prosinca 2017.

21. Vjerodostojnost te preslike ovjerena je apostilom, a sve je dokumente s talijanskog na bugarski jezik preveo sudski tumač. Punomoć je bila specijalna (izričita) i ovlašćivala je opunomoćenika da raspolaže sredstvima na računu osobe UA.

22. Osoba MK je zaposleniku prilikom svakog od šest naloga za prijenos predočila izvornik preslike punomoći.

23. Osoba UA nije obavijestila zaposlenike banke o navodnim nepravilnostima na datum kad je saznala za šest platnih transakcija s njezina žiro računa (6. veljače 2018.). To je učinila tek 20. veljače 2018. Osoba UA podnijela je 6. ožujka 2018. banci pisanu prijavu u kojoj je navela da su te nezakonite transakcije provedene te je zatražila povrat svojih sredstava.

24. Eurobank priznaje da se 20. veljače 2018. kod javnog bilježnika raspitao je li punomoć od 1. prosinca 2017. pravilno podnesena i unesena u njegov upisnik, ima li preslika punomoći koju je ovjerio javni bilježnik isti pravni učinak kao sama punomoć i je li izrada takvih preslika u skladu s uobičajenom praksom, pri čemu mu je poslao skeniranu presliku navedene punomoći. Javni bilježnik samo je odgovorio: „Priloženi je dokument krivotvorina. Nemojte se njime koristiti”.

25. Eurobank je 27. veljače 2018. poslao pisani upit zamjeniku državnog odvjetnika Talijanske Republike, koji je spornu presliku punomoći ovjerio svojim potpisom i apostilom uređenim Haškom konvencijom o apostilu[8]. Državno odvjetništvo u Monzi (Italija) potvrdilo je da je apostil izdan 12. prosinca 2017., odnosno to je odvjetništvo službeno potvrdilo da je „apostil na preslici punomoći valjan”.

## *C. Sažet prikaz tvrdnji obiju stranaka*

26. Prema mišljenju osobe UA, zaposlenici Eurobanka postupali su nemarno i s krajnjom nepažnjom jer su osobi koja nije imala punomoć omogućili da raspolaže sredstvima na njezinu žiro računu. Izvanjski oblik predočene punomoći nije bio pravilan te se ona nije smjela prihvatiti jer nije postojao opunomoćiteljev potpis. Eurobank je stoga trebao odbiti izvršenje šest spornih transakcija.

27. Eurobank tvrdi da:

– predočeni dokument je preslika punomoći, a ne sama punomoć i stoga ne sadržava opunomoćiteljev potpis;

– nadležno talijansko tijelo apostilom je potvrdilo vjerodostojnost potpisâ i pečatâ na dokumentima, pri čemu je potvrđena javnobilježnička ovjera preslike punomoći, odnosno vjerodostojnost dokumenta, zbog čega se preslika punomoći mogla upotrebljavati u Bugarskoj;

[8] Konvencija od 5. listopada 1961. o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava (u daljnjem tekstu: Konvencija o apostilu). Konvencija, zajedno s odgovarajućom dokumentacijom, dostupna je na internetskoj stranici Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu (www.hcch.net), pod rubrikom „Konvencije i drugi instrumenti”, u posebnom odjeljku „ Apostil”.

– šest platnih transakcija izvršeno je u korist takozvanog „putativnog vjerovnika”, a u skladu s odredbom općih uvjeta poslovanja iz ugovora u vezi s člankom 75. stavkom 2. (bugarskog) Zakona o obvezama i ugovorima „banka nije odgovorna za isplaćene iznose i izvršene transakcije na temelju punomoći ako joj povlačenje punomoći nije priopćeno u pisanom obliku te ako je prije zaprimanja priopćenja u dobroj vjeri iznos isplatila osobi za koju se činilo da je na temelju nespornih okolnosti ovlaštena za primanje iznosa”.

### *D. Spor i prethodna pitanja*

28. Osoba UA podnijela je 4. veljače 2019. tužbu protiv Eurobanka Sofijskom gradskom sadu (Gradski sud u Sofiji, Bugarska). Taj je sud prihvatio tužbu presudom od 13. svibnja 2021. te je Eurobanku naložio da osobi UA vrati 982 000 eura zbog neodobrenih platnih transakcija [9].

29. Eurobank je pobijao prvostupanjsku presudu pred Apelativen sadom Sofia (Žalbeni sud u Sofiji, Bugarska), koji je Sudu uputio sljedeća prethodna pitanja:

„1. Je li punomoć, kojom opunomoćenik u ime platitelja na temelju naloga za plaćanje raspolaže njegovom imovinom, platni instrument u smislu članka 4. točke 23. [Direktive 2007/64]?

2. Je li apostil koji je stavilo inozemno nadležno tijelo u skladu s Haškom konvencijom o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava iz 1961. dio postupka provjere autentičnosti i u pogledu platnog instrumenta i u pogledu platne transakcije u smislu članka 4. točke 19. u vezi s člankom 59. stavkom 1. Direktive?

3. Ako je platni instrument (uključujući onaj kojim se treća osoba ovlašćuje da raspolaže imovinom u platiteljevo ime) pravilan u formalnom smislu (odnosno u pogledu izvanjskog oblika), može li nacionalni sud smatrati da je platna transakcija odobrena, odnosno da je platitelj pristao na njezino izvršenje?”

## III. Postupak pred Sudom

30. Tajništvo Suda zaprimilo je zahtjev za prethodnu odluku 21. lipnja 2022.

31. Pisana su očitovanja podnijeli su osoba UA, Eurobank, bugarska, češka i talijanska vlada te Europska komisija.

32. Nakon podnošenja očitovanja, sud koji je uputio zahtjev dopunio je svoju odluku određenim dodatnim informacijama, u okviru dopune koju je Sud zaprimio 13. siječnja 2023.

33. Sud je na raspravi pozvao stranke da se izjasne o relevantnosti podataka sadržanih u toj dopuni u svrhu odgovora na zahtjev za prethodnu odluku.

34. Na raspravi održanoj 28. rujna 2023. sudjelovale su samo bugarska vlada i Komisija.

[9] Također mu je naložio da osobi UA plati 1182,40 eura na ime naknade imovinske štete i 74 521 eura kamata.

## IV. Ocjena

### *A. Prvo prethodno pitanje*

35. Sud koji je uputio zahtjev želi saznati može li se „punomoć, kojom opunomoćenik u ime platitelja na temelju naloga za plaćanje raspolaže njegovom imovinom”, kvalificirati kao *platni instrument* u smislu članka 4. točke 23. Direktive 2007/64?

36. Članak 4. Direktive 2007/64 sadržava dvije definicije za potrebe te direktive:

– „Platni instrument” znači „svaki personalizirani uređaj i/ili skup postupaka dogovorenih između korisnika platnih usluga i pružatelja platnih usluga koje korisnik platnih usluga koristi da bi inicirao nalog za plaćanje” (točka 23.).

– „Nalog za plaćanje” znači „uputa platitelja ili primatelja plaćanja njegovom pružatelju platnih usluga kojom se zahtijeva izvršenje platne transakcije” (točka 16.).

37. Dakle, platni instrumenti u smislu Direktive 2007/64 uključuju fizičke uređaje (kartice i mobilne telefone) i *skup postupaka* (PIN kodove, TAN kodove, DigiPass, Bizum, korisničko ime/lozinku itd.) dogovorenih između korisnika platnih usluga [10] i PPU-a kako bi se inicirao nalog za plaćanje.

38. Konkretno, korisnik se može dogovoriti s PPU-om da će se s pomoću skupa međusobno dogovorenih postupaka koristiti tim postupcima kako bi naložio svojem PPU-u da izvrši platnu transakciju (polaganje, prijenos ili podizanje novčanih sredstava).

39. U članku 4. točki 23. Direktive 2007/64 upotrebljava se vrlo širok pojam platnog instrumenta, tako da vrsta tehnologije, sredstvo prijenosa naloga za plaćanje i provjera sigurnosnih obilježja nisu odlučujući, čak ni ako korisnik upravlja sigurnosnim obilježjima [11].

40. U skladu sa sudskom praksom Suda [12], platni instrumenti mogu biti:

– Personalizirani, odnosno PPU-u omogućavaju provjeru je li nalog za plaćanje inicirao korisnik koji je ovlašten to učiniti.

– Nepersonalizirani, u kojem slučaju PPU-ovi „nisu dužni podnijeti dokaz o provjeri autentičnosti transakcije razmotrene u slučaju iz članka 59. Direktive [2007/64]”.

[10] U pogledu pojmova platnih usluga i korisnika platnih usluga vidjeti presudu od 11. travnja 2019., Mediterranean Shipping Company (Portugal) – Agentes de Navegação (C-295/18, EU:C:2019:320, t. 37. do 48. i 54.).

[11] Ta je tvrdnja u skladu sa sudskom praskom Suda prema kojoj „članak 4. točku 23. Direktive 2007/64 treba tumačiti na način da i postupak izdavanja naloga za prijenos putem naloga za prijenos koji je vlastoručno potpisao platitelj i postupak izdavanja naloga za prijenos putem interneta predstavljaju platne instrumente u smislu te odredbe” (presuda od 9. travnja 2014., T-Mobile Austria (C-616/11, EU:C:2014:242; u daljnjem tekstu: presuda T-Mobile Austria, t. 29. do 44.).

[12] Presuda T-Mobile Austria, t. 33. i 34. i presuda od 11. studenoga 2020., DenizBank (C-287/19, EU:C:2020:897, t. 69. do 72.)

41. Sud je u presudi T-Mobile Austria pojasnio tumačenje članka 4. točke 23. Direktive 2007/64 s obzirom na odstupanja između različitih jezičnih verzija u pogledu upotrebe pridjeva „personaliziran" u okviru sintagmi „svaki uređaj" i „skup postupaka". Smatrao je da platni instrument, kako bi ga se moglo kvalificirati kao „personaliziranog", PPU-u treba omogućiti da provjeri je li nalog za plaćanje inicirao korisnik koji je ovlašten to učiniti [13].

42. Stoga pojam iz članka 4. točke 23. Direktive 2007/64 može obuhvaćati *skup postupaka* dogovorenih između PPU-a i korisnika koje korisnik upotrebljava kako bi inicirao nalog za plaćanje [14].

43. U ovom predmetu, dokument predočen Eurobanku bio je preslika specijalne (izričite) punomoći koju je navodno izdao talijanski javni bilježnik i kojom je osoba UA ovlašćivala opunomoćenika da raspolaže sredstvima na njezinu žiro računu. Preslika tog dokumenta bila je ovjerena apostilom te ga je na bugarski jezik preveo sudski tumač.

44. Načelno, specijalna i izričita punomoć vlasnika računa za plaćanje [15] u korist opunomoćenika, kojom ga se ovlašćuje da izvršava transakcije s bankovnog računa, nije platni instrument, osim u slučaju koji ću odmah navesti u nastavku. Kao takva, ta punomoć PPU-u ne omogućuje da provjeri je li nalog za plaćanje inicirao korisnik koji je ovlašten to učiniti i nije instrument koji je PPU stavio na raspolaganje vlasniku računa za plaćanje.

45. Međutim, kao što sam to već istaknuo, u skladu s člankom 4. točkom 23. Direktive 2007/64, platni instrumenti mogu uključivati *skup postupaka* „dogovorenih" između korisnika i PPU-a. Nema prepreka tomu da punomoć bude dio tog skupa postupaka, tako da nužno mora postojati prethodni dogovor između vlasnika računa za plaćanje i PPU-a.

46. U skladu s tim zahtjevom, člankom 54. stavcima 1. i 2. Direktive 2007/64 određuje se da se platna transakcija smatra odobrenom samo ako je platitelj dao suglasnost za izvršenje platne transakcije i ako je navedena suglasnost dana u obliku koji je dogovoren između platitelja i njegova PPU-a. U nedostatku takve suglasnosti smatra se da platna transakcija nije odobrena.

47. Stoga je za odgovor na prethodno pitanje ključno utvrditi je li doista postojao takav dogovor između korisnika i PPU-a. Kako bi otklonio nesigurnosti u tom pogledu, Apelativen sad Sofia (Žalbeni sud u Sofiji) svojoj je odluci kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku dodao dopunu iz koje proizlazi da se na okvirni ugovor [16] između Eurobanka i osobe UA primjenjuju opći uvjeti potpisani 22. studenoga 2017. te koja sadržava sljedeće odredbe:

– U skladu s odredbom V.22., vlasnik računa može raspolagati sredstvima osobno ili posredstvom opunomoćenika ovlaštenog na temelju punomoći koju je ovjerio javni bilježnik i koja sadržava izjavu o izričitoj namjeri da se izvrše pravni poslovi raspolaganja sredstvima na računu za

[13] Presuda T-Mobile Austria, t. 31. i 33.

[14] Primjerice, Sud je kao nepersonalizirani platni instrument kvalificirao tehnologiju komunikacije bliskog polja (*Near Field Communication*), poznatu pod nazivom „beskontaktno plaćanje", kojom su opremljene personalizirane multifunkcionalne bankovne kartice, s obzirom na to da su druge tehnologije navedenih kartica personalizirani platni instrumenti. Vidjeti presudu od 11. studenoga 2020., DenizBank (C-287/19, EU:C:2020:897, t. 79.) i moje mišljenje od 30. travnja 2020., DenizBank (C-287/19, EU:C:2020:322, t. 29. do 51.).

[15] U pogledu pojma računa za plaćanje iz članka 4. točke 14. Direktive 2007/64, vidjeti presudu od 4. listopada 2018., ING-DiBa Direktbank Austria (C-191/17, EU:C:2018:809).

[16] U skladu s člankom 4. točkom 12. Direktive 2007/64, „okvirni ugovor" znači „ugovor o platnim uslugama kojim se uređuje buduće izvršenje pojedinačnih i uzastopnih platnih transakcija a koji može sadržavati obvezu i uvjete za otvaranje računa za plaćanje".

plaćanje. Kako bi raspolagao sredstvima posredstvom opunomoćenika, opunomoćenik treba predočiti *izvornik punomoći* i valjanu osobnu iskaznicu.

– U skladu s odredbom V.25., banka s formalnog gledišta provjerava predočene punomoći i potpise.

48. Stoga se čini da je postojao *dogovor* između osobe UA (kao vlasnika računa za plaćanje) i Eurobanka (kao PPU-a) u kojem je predviđena mogućnost upotrebe punomoći koju je ovjerio javni bilježnik u svrhu raspolaganja sredstvima na računu. Ugovor koji su potpisale obje strane za te je potrebe uključivao skup koraka (postupak) koji su nužni kako bi PPU izvršio nalog za plaćanje u korisnikovo ime.

49. S tog se gledišta može smatrati da vlasnik računa za plaćanje, s pomoću punomoći koju je ovjerio javni bilježnik, neizravno izražava PPU-u svoju želju da izvrši platne transakcije sredstvima s računa za plaćanje. Ta je vrsta ovlasti stoga *početni* element skupa postupaka „dogovorenih” između PPU-a i korisnika kako bi se izvršio nalog za plaćanje.

50. Isto tako, punomoć bi se mogla kvalificirati kao nepersonalizirani platni instrument (moglo bi se reći neizravni[17]) jer opunomoćenik može izvršavati radnje na računu za plaćanje ako predoči punomoć koju je ovjerio javni bilježnik ili valjano ovjerenu presliku, a pritom ne treba predočiti nalog za prijenos koji je ručno potpisao vlasnik računa. Kad bi se zahtijevao navedeni nalog s vlastoručnim potpisom vlasnika, punomoć za upravljanje računom za plaćanje koju je ovjerio javni bilježnik ne bi imala smisla jer bi uvijek bilo nužno da vlasnik računa izvrši transakcije te ih potvrdi svojim potpisom.

51. Točno je da punomoć ne izdaje PPU, nego vlasnik računa u korist treće osobe kako bi ona u njegovo ime naložila platne transakcije. Međutim, to ne znači da je se ne može smatrati elementom skupa postupaka dogovorenih između obiju strana, odnosno platnim instrumentom. U sličnom smislu, prijenos koji je osobno naložen u poslovnici banke vlastoručnim potpisanom naloga vlasnika računa, također je platni instrument, iako ga nije izdao PPU.

52. PPU-ova suglasnost, dana u okvirnom ugovoru o pristanku na upotrebu punomoći koju je ovjerio javni bilježnik, sama po sebi potvrđuje da PPU ima neizravni nadzor nad tom vrstom platnog instrumenta jer može dopustiti ili zabraniti vlasniku računa da se koristi tim instrumentom.

53. S obzirom na prethodno navedeno, napominjem da je rasprava usredotočena na pitanje zahtijeva li se odredbama V.22. i V.25. okvirnog ugovora između kreditne institucije i njezina klijenta da se nužno predoči *izvornik punomoći*, bez kojeg Eurobank ne može dopustiti raspolaganje sredstvima. Na sudu koji je uputio zahtjev je da protumači uvjete tog okvirnog ugovora s obzirom na činjenice koje smatra dokazanima.

54. Ne dovodeći u pitanje ocjenu suda koji je uputio zahtjev u pogledu sadržaja dogovora, smatram da na prvo prethodno pitanje treba odgovoriti da članak 4. točku 23. Direktive 2007/64 treba tumačiti na način da specijalna i izričita punomoć vlasnika računa za plaćanje u korist

[17] U točki 39. presude T-Mobile Austria navodi se jedan od najuobičajenijih slučajeva personaliziranih platnih instrumenata: „izdavanje takvog naloga za prijenos općenito pretpostavlja da platitelj prilikom otvaranja računa za plaćanje kod kreditne institucije položi primjerak svojeg vlastoručnog potpisa, da koristi određene naloge za prijenos i da na te naloge stavi vlastoručni potpis. Navedena kreditna ustanova može provesti provjeru autentičnosti naloga za plaćanje u smislu članka 4. točke 19. navedene [D]irektive [2007/64] uspoređivanjem vlastoručnog potpisa na nalogu za prijenos s primjerkom vlastoručnog potpisa koji je platitelj prethodno položio u banku”.

opunomoćenika kako bi on raspolagao sredstvima načelno nije platni instrument, osim ako vlasnik bankovnog računa i njegov PPU to nisu dogovorili u odredbama okvirnog ugovora koji je za njih obvezujuć.

55. U potonjem bi slučaju punomoć koju je ovjerio javni bilježnik bila dio skupa postupaka dogovorenih između PPU-a i korisnika platnih usluga kako bi se inicirao nalog za plaćanje. Budući da se ne može isključiti da je to bio slučaj u ovom predmetu, valja ispitati i sljedeća prethodna pitanja.

## *B. Drugo prethodno pitanje*

56. Sud koji je uputio zahtjev želi saznati je li apostil koji je stavilo inozemno nadležno tijelo u skladu s Konvencijom o apostilu „dio postupka provjere autentičnosti i u pogledu platnog instrumenta i u pogledu platne transakcije u smislu članka 4. točke 19. u vezi s člankom 59. stavkom 1. Direktive [2007/64]".

57. Zasebno ću ispitati potpitanja koja se navode u tom pitanju u pogledu provjere autentičnosti i Konvencije o apostilu.

### *1. Provjera autentičnosti*

58. U Direktivi 2007/64 na taj se pojam upućuje u dvostrukom kontekstu:

– Provjera autentičnosti u njezinu se članku 4. točki 19. definira kao „postupak koji pružatelju platnih usluga omogućuje provjeru upotrebe određenog platnog instrumenta, uključujući i njegova osobna sigurnosna obilježja" [18].

– U članku 59. stavku 1. dodaje se da PPU-ovi trebaju dokazati da je platna transakcija [19] *autentična*, točno zabilježena i proknjižena te da na nju nije utjecao tehnički kvar ili neki drugi nedostatak, u slučajevima kad korisnik negira da ju je odobrio.

59. PPU treba provesti provjeru autentičnosti kako bi utvrdio je li vlasnik računa pristao na izvršenje jedne platne transakcije ili više njih. Provjerom autentičnosti (platnog instrumenta i same transakcije) osigurava se pouzdanost transakcija koje može naložiti opunomoćenik te je ključna za to da PPU pravilno izvrši naloge za plaćanje i da se oslobodi od odgovornosti.

60. Stoga PPU preuzima teret dokazivanja ako korisnik tvrdi da nije odobrio platnu transakciju. Prebacivanje tereta dokazivanja osobito je povoljno za korisnika: PPU treba dokazati okolnosti na temelju kojih ga se, u skladu s Direktivom 2007/64, oslobađa od obveze povrata ako su izvršene platne transakcije za koje vlasnik računa tvrdi da ih nije odobrio.

[18] U Direktivi 2015/2366 ta je definicija dopunjena navodom iz njezina članka 4. točke 29. da, osim platnog instrumenta, provjera autentičnosti također omogućuje PPU-u „provjeru identiteta korisnika platnih usluga". Člankom 4. točkom 30. Direktive 2015/2366 uvodi se novi pojam „pouzdana autentifikacija klijenta", koji označava „autentifikacij[u] na temelju uporabe dvaju ili više elemenata koji pripadaju u kategoriju znanja (nešto što samo korisnik zna), posjedovanja (nešto što samo korisnik posjeduje) i svojstvenosti (nešto što korisnik jest) koji su međusobno neovisni, što znači da kršenje jednog ne umanjuje pouzdanost drugih i koja je osmišljena na takav način da štiti povjerljivost podataka o autentifikaciji".

[19] U članku 4. točki 5. Direktive 2007/64, platna transakcija definira se kao „čin polaganja, prijenosa ili podizanja novčanih sredstava koji inicira platitelj ili primatelj plaćanja bez obzira na osnovne obveze iz odnosa između platitelja ili primatelja plaćanja".

61. Činjenica da se teret dokazivanja u tom slučaju nalaže PPU-u u skladu je s člankom 54. stavkom 1. Direktive 2007/64: platna transakcija smatra se odobrenom samo ako je platitelj dao suglasnost za izvršenje te platne transakcije prije njezina izvršenja ili, ako je tako dogovorio sa svojim PPU-om, nakon tog izvršenja. U nedostatku takve suglasnosti smatra se da platna transakcija nije odobrena.

62. U skladu s člankom 54. stavkom 2. Direktive 2007/64, suglasnost za izvršenje platne transakcije ili niza platnih transakcija daje se u obliku koji je dogovoren između platitelja i njegova PPU-a. Moguće je, kao što je to ovdje slučaj i kao što sam to već naveo, da se korisnik i PPU dogovore o mogućnosti upotrebe izričite punomoći kako bi se izrazila suglasnost i kako bi opunomoćenik mogao raspolagati novčanim sredstvima na računu za plaćanje.

63. Slijedom toga, punomoć je jedan od instrumenata kojima korisnik platnih usluga izražava svoju suglasnost za to da opunomoćenik izvrši platne transakcije s njegova računa.

64. U tom kontekstu, budući da je na PPU-u teret dokazivanja da postoji suglasnost vlasnika računa za plaćanje, PPU mora provesti postupak provjere autentičnosti punomoći s dužnom pažnjom kako ne bi snosio odgovornost.

65. Sudjelovanje javnog bilježnika element je kojim se načelno osigurava vjerodostojnost i pouzdanost punomoći. Međutim, to sudjelovanje javnog bilježnika nije uređeno Direktivom 2007/64 i mora se izvršiti u skladu s pravilima nacionalnog prava [20].

66. Ukratko, ako su se korisnik i PPU dogovorili da je punomoć dio skupa postupaka dogovorenih kako bi se inicirao nalog za plaćanje, provjera autentičnosti punomoći nužna je kako bi PPU utvrdio je li vlasnik računa ovlastio opunomoćenika za izvršavanje platnih transakcija.

67. Još je potrebno analizirati kako postojanje apostila koji je uređen Haškom konvencijom utječe na postupak provjere autentičnosti punomoći.

### *2. Konvencija o apostilu*

68. Prema informacijama koje su dostavili sud koji je uputio zahtjev i stranke, pojavio se problem u pogledu autentičnosti dokumenta koji je osoba MK podnijela Eurobanku.

69. Čini se da je osoba MK predočila presliku izvornika punomoći koju je ovjerio javni bilježnik u Milanu (Italija) i na koju je apostil stavilo talijansko tijelo nadležno za obavljanje te formalnosti.

70. Javni bilježnik odgovorio je na Eurobankove upite te ga je obavijestio da je punomoć krivotvorena. Međutim, u skladu s molbom za pravnu pomoć koju je podnio sud koji je uputio zahtjev, talijansko tijelo potvrdilo je vjerodostojnost apostila stavljenog na presliku punomoći [21].

[20] Prema navodima bugarske vlade, tim se pravnim pravilima zahtijeva javnobilježnička ovjera potpisa punomoći kako bi se moglo raspolagati sredstvima na računima za plaćanje.

[21] Apostilom se ovjerava samo vjerodostojnost potpisa, svojstvo u kojem je potpisnik isprave djelovao i, po potrebi, vjerodostojnost pečata ili žiga koji sadržava ta isprava. Vidjeti članak 5. Konvencije o apostilu.

71. Sud koji je uputio zahtjev treba odlučiti o tom nepodudaranju informacija kako bi razjasnio je li došlo do prijevarnog postupanja. Na njemu je i da tumači okvirni ugovor između osobe UA i Eurobanka s obzirom na nacionalno pravo kako bi odlučio je li, u skladu s njegovim odredbama, osim preslike punomoći koju je ovjerio javni bilježnik [22] također bilo potrebno predočiti *izvornik* te punomoći koji sadržava valjan opunomoćiteljev potpis.

72. Pravo Unije ne sadržava posebne odredbe koje se primjenjuju na legalizaciju punomoći za raspolaganje računom za plaćanje koju je ovjerio javni bilježnik. Uredbom (EU) 2016/1191 [23] uspostavljen je pojednostavnjeni postupak legalizacije javnih isprava, ali se među njima ne nalazi punomoć za raspolaganje sredstvima na računu za plaćanje koju je ovjerio javni bilježnik [24].

73. Sud koji je uputio zahtjev tvrdi da se Konvencija o apostilu [25] u Bugarskoj primjenjuje na legalizaciju punomoći za raspolaganje sredstvima na bankovnom računu koju je ovjerio javni bilježnik. U skladu s Konvencijom (člankom 1. stavkom 2. točkom (c)), javnim ispravama smatraju se javnobilježničke isprave.

74. Na temelju te konvencije, koja se odnosi na javne isprave sastavljene na državnom području jedne države ugovornice koje se moraju predočiti na državnom području druge države ugovornice:

– Svaka država ugovornica oslobađa od legalizacije isprave na koje se primjenjuje Konvencija i koje trebaju biti predočene na njezinu državnom području.

– Jedina formalnost koja se može zahtijevati za ovjeru vjerodostojnosti potpisa, svojstva u kojem je potpisnik isprave djelovao i, po potrebi, vjerodostojnosti pečata ili žiga što ga isprava sadrži, jest stavljanje apostila iz članka 4. koji izdaju nadležna tijela države u kojoj je isprava izdana.

75. U konačnici, Konvencijom se tradicionalni i složeni postupak legalizacije zamjenjuje samo jednom formalnošću, a to je izdavanje potvrde o vjerodostojnosti pod nazivom apostil, koju izdaje država podrijetla. Apostilom se ovjerava vjerodostojnost podrijetla javne isprave, tako da se ona može predočiti u stranoj zemlji ako je riječ o državi ugovornici Konvencije. Stoga apostil ima isti učinak kao i legalizacija [26].

76. Iako Sud nije nadležan za tumačenje Konvencije o apostilu (jer ona nije dio prava Unije), ništa ga ne sprečava da u okviru tumačenja odredbi Direktive 2007/64 napomene sudu koji je uputio zahtjev da je apostil koji je stavilo inozemno tijelo u skladu s tom konvencijom jedno od sredstava koje PPU može uzeti u obzir prilikom provjere autentičnosti platnog instrumenta, kada se taj apostil nalazi na stranoj javnoj ispravi.

[22] Eurobank tvrdi da je u bugarskom i talijanskom pravu preslika javne isprave koju je ovjerio javni bilježnik (u ovom slučaju punomoći) ima jednaku dokaznu snagu kao i njezin izvornik.

[23] Uredba Europskog parlamenta i Vijeća od 6. srpnja 2016. o promicanju slobodnog kretanja građana pojednostavnjenjem zahtjevâ za predočavanje određenih javnih isprava u Europskoj uniji i o izmjeni Uredbe (EU) br. 1024/2012 (SL 2016., L 200, str. 1.). Ukidanje legalizacije i sličnih formalnosti zajedničko je pravilo svih uredbi Unije o pravosudnoj suradnji u građanskim stvarima koje ide u korist isprava izdanih u državi članici u okviru uredbe o kojoj je riječ: vidjeti primjerice članak 61. Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289. i ispravci SL 2014., L 160, str. 40. i SL 2016., L 202, str. 57.).

[24] Primjena te uredbe njezinim se člankom 2. ograničava na javne isprave koje su izdala tijela jedne države članice u skladu s njezinim nacionalnim pravom, koje se moraju predočiti tijelima druge države članice, i čija je glavna svrha utvrditi jednu ili više činjenica povezanih s građanskim statusom osobe, relevantnih za slobodno kretanje na području Unije (rođenje, smrt, ime, državljanstvo itd.).

[25] Italija, Bugarska i sve države članice Unije stranke su Konvencije o apostilu. Međutim, Unija to nije, a ta konvencija nije dio prava Unije.

[26] Vidjeti detaljno objašnjenje o primjeni te Konvencije u Haškoj konferenciji o međunarodnom privatnom pravu, *Practical Handbook on the Operation of the Apostille Convention*, Haag, 2023.

## *C. Treće prethodno pitanje*

77. Sud koji je uputio zahtjev želi saznati može li, ako je platni instrument pravilan u formalnom smislu (odnosno u pogledu izvanjskog oblika), pretpostaviti da je vlasnik računa odobrio platnu transakciju, odnosno da je pristao na njezino izvršenje.

78. Kako bi dao odgovor, Sud prethodno treba razmotriti usklađeni sustav odgovornosti PPU-ova [27] i korisnika u slučaju platnih transakcija koje korisnici nisu odobrili.

79. Analizirat ću obilježja tog sustava odgovornosti, a zatim ću iznijeti određena razmatranja koja bi sudu koji je uputio zahtjev mogla biti korisna za njegovu primjenu u ovom predmetu.

### *1. Odgovornost PPU-ova u slučaju platnih transakcija koje nije odobrio korisnik*

80. U skladu s člankom 60. Direktive 2007/64, u vezi s njezinim člancima 58. i 59., odgovornost za gubitke pretrpljene zbog neodobrenih platnih transakcija načelno se pripisuje PPU-ovima, a ne korisnicima. Međutim, korisnici u određenim uvjetima mogu biti obvezni snositi te gubitke.

81. Pitanjem koje je postavio sud koji je uputio zahtjev nastoji se utvrditi može li PPU biti oslobođen od odgovornosti na temelju obične formalne provjere autentičnosti platnog instrumenta (odnosno njegova izvanjskog oblika).

82. Čini se da iz razmatranja koja je sud koji je uputio zahtjev iznio u odluci kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da on smatra sljedeće:

– Doslovno tumačenje razloga za oslobođenje navedenih u Direktivi 2007/64 dovelo bi do toga da je PPU „u potpunosti odgovoran za izvršenu neodobrenu platnu transakciju, iako je djelovao u dobroj vjeri (pri čemu je poštovao dužnu pažnju dobrog trgovca). […] Kako bi se oslobodio od odgovornosti, [PPU] u tom slučaju mora dokazati određeni kvalificirani oblik krivnje platitelja u pogledu kojeg pak treba biti riječ o namjernom djelovanju (uključujući djelovanje s namjerom prijevare), odnosno djelovanju s krajnjom nepažnjom”.

– PPU bi, dodaje, na temelju tog tumačenja bio izložen opasnosti od nastanka znatnih imovinskih gubitaka, iako je djelovao u dobroj vjeri, odnosno unatoč tome što je poduzeo sve potrebne mjere koje su u skladu s pravnim zahtjevima i dobrom trgovačkom praksom. U tom smislu, to bi utjecalo na dobro odvijanje izvršenja platnih usluga, što bi se protivilo cilju Direktive 2007/64 da se potiče slobodno kretanje usluga i kapitala.

– Suprotno tomu, primjena teleološkog, logičkog i sustavnog tumačenja razlogâ za oslobođenje PPU-ova od odgovornosti iz Direktive 2007/64 mogla bi dovesti do drukčijeg rješenja.

83. Naime, u svrhu tumačenja odredbi prava Unije, valja uzeti u obzir ne samo njihov tekst nego i kontekst u kojem se nalaze te ciljeve propisa kojeg su one dio [28].

[27] U pogledu odgovornosti PPU-ova, vidjeti Guimarães, M. R.: „Los medios de pago en el derecho europeo y en los instrumentos europeos de armonización del derecho privado”, *Banca, Borsa, Titoli di Credito*, 2017., br. 4, str. 571. do 574.; Janczuk-Gorywoda, A.: „Enforcing smart: exploiting complementarity of public and private enforcement in the Payment Services Directive 2”, u Čeredničenko, O. i Andenas, M.: *Financial Regulation and Civil Liability in European Law*, Edward Elgar, 2020., str. 115. do 137. te Paglietti, C. M.: „Restitution and Liability in the Multilevel Regulatory Framework of Unauthorized Digital Payment Transactions”, *European Review of Private Law*, 2022., br. 1, str. 165.

[28] Presude od 24. ožujka 2021., MCP (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, t. 37.) i od 2. rujna 2021. CRCAM (C-337/20, EU:C:2021:671, t. 31.; u daljnjem tekstu: presuda CRCAM)

84. Međutim, Sud je u pogledu primjenjivih odredbi Direktive 2007/64 već potvrdio da:

– U skladu s doslovnim tumačenjem članaka 58. i 60. Direktive 2007/64, PPU-ova odgovornost u slučaju neodobrenog plaćanja uvjetovana je time da korisnik pruži obavijest o neodobrenoj transakciji. Ako taj korisnik ne obavijesti svojeg PPU-a o neodobrenoj transakciji u roku od najviše 13 mjeseci od njezina terećenja, ne može se utvrditi odgovornost tog PPU-a, što uključuje i opću odgovornost, te stoga ne može dobiti povrat [29].

– Doslovno i kontekstualno tumačenje članka 60. stavka 1. Direktive 2007/64 potvrđuje to rasuđivanje, koje se primjenjuje na neodobrene i nepravilno izvršene transakcije [30]. Sadržaj je te odredbe ekspeditivan: PPU odmah treba nadoknaditi platitelju iznos takve transakcije te, po potrebi, dovesti terećeni račun za plaćanje u stanje na kojem bi bio da nije izvršena neodobrena platna transakcija.

– Teleološko tumačenje članka 58. i članka 60. stavka 1. Direktive 2007/64 potvrđuje doslovno i kontekstualno tumačenje tih odredbi [31].

– Nastanak Direktive 2007/64 [32] potkrepljuje ono što je prethodno navedeno i činjenicu da u nacionalnom pravu nije moguće uspostaviti drukčiji sustav odgovornosti [33].

85. Stoga, nakon nužnog obavješćivanja (o bilo kakvoj neodobrenoj transakciji) u predviđenom roku, PPU ima obvezu neposrednog povrata.

86. Taj sustav odgovornosti uključuje mehanizam raspodjele tereta dokazivanja, koji je osobito povoljan za korisnika i na koji sam već uputio: PPU, a ne korisnik, treba dokazati okolnosti zbog kojih je oslobođen od obveze povrata, odnosno da je platna transakcija autentična, točno zabilježena i proknjižena [34].

87. Kao što je to sažeo nezavisni odvjetnik H. Saugmandsgaard Øe u svojem mišljenju u predmetu CRCAM, „[z]akonodavac Unije […] uspostavio [je] sustav odgovornosti koji počiva na trima ključnim i međusobno povezanim elementima, odnosno, obvezi obavješćivanja koju ima korisnik platnih usluga […], dodjeli tereta dokazivanja pružatelju tih usluga […] i konačno, u slučaju nepostojanja dokaza, odgovornosti tog pružatelja, u skladu s člancima 60. i 75. navedene direktive, ovisno o tome je li transakcija neodobrena, neizvršena ili nepravilno izvršena” [35].

88. U skladu s člankom 86. Direktive 2007/64, naslovljenim „Potpuno usklađivanje”, „[n]e dovodeći u pitanje [različite navedene odredbe te direktive] u mjeri u kojoj ova Direktiva sadrži usklađene odredbe, države članice ne smiju zadržati ili uvoditi druge odredbe osim onih koje su utvrđene ovom Direktivom”.

[29] Presuda CRCAM, t. 34. i 36.

[30] Presuda CRCAM, t. 37. do 42.

[31] Presuda CRCAM, t. 43. do 46.

[32] Presuda CRCAM, t. 47. do 51.

[33] Sud je u točkama 41. i 42. presude CRCAM potvrdio da je sustav odgovornosti PPU-ova iz Direktive 2007/64 „bio predmet potpunog usklađivanja tako da države članice ne mogu zadržati sustav paralelne odgovornosti na temelju istog događaja”.

[34] U praksi sustav dokazivanja utvrđen člankom 59. Direktive 2007/64 dovodi do toga da, ako je obavijest iz njezina članka 58. izvršena u roku koji je njime predviđen, PPU podliježe obvezi neposrednog povrata. Presuda CRCAM, t. 40.

[35] Mišljenje EU:C:2021:564, t. 53.

89. Budući da članci 58., 59. i 60. Direktive 2007/64 nisu navedeni među odredbama u pogledu kojih se člankom 86. državama članicama dodjeljuje manevarski prostor, Sud je zaključio da je sustav odgovornosti PPU-ova predviđen u tim člancima bio predmet potpunog usklađivanja tako da države članice ne mogu zadržati sustav paralelne odgovornosti na temelju istog događaja [36].

90. Isti se smisao navodi u prvoj i četvrtoj uvodnoj izjavi Direktive 2007/64: njezinu usklađenom sustavu odgovornosti ne može konkurirati drugi sustav odgovornosti iz nacionalnog prava koji se temelji na istim činjenicama i osnovama te koji ne povređuje ni ciljeve ni korisni učinak te direktive [37].

*2. Utjecaj sustava PPU-ove odgovornosti na ovaj spor*

91. Nesporno je da je osoba UA, kao vlasnik računa za plaćanje, u roku predviđenom člankom 58. Direktive 2007/64 obavijestila Eurobank o postojanju neodobrenih platnih transakcija koje je izvršio njezin navodni opunomoćenik, osoba MK.

92. Eurobank kao element provjere autentičnosti kojim se dokazuje suglasnost korisnika navodi presliku punomoći ovjerenu apostilom koju je osoba UA dodijelila osobi MK pred talijanskim javnim bilježnikom. Međutim, taj javni bilježnik tvrdi da su punomoć i preslika krivotvoreni. Čini se da preslika koju je osoba MK predočila banci kako bi naložila prijenose nije sadržavala potpis opunomoćitelja i vlasnika računa, tako da banka nije mogla usporediti potpise. Nije utvrđeno ni da se Eurobank koristio drugim alternativnim sredstvima (primjerice snimljenim telefonskim pozivom) kako bi se uvjerio da je osoba UA dala suglasnost za izvršenje naloga za prijenos koje je izdala osoba MK.

93. U skladu s člankom 59. stavkom 2. Direktive 2007/64, ako korisnik negira da je odobrio izvršenu platnu transakciju (kao što je to ovdje slučaj), korištenje platnog instrumenta koji je zabilježio PPU „samo po sebi nije nužno dostatno kako bi se dokazalo da je platitelj odobrio platnu transakciju niti da je platitelj djelovao s namjerom prijevare ili da namjerno ili zbog krajnje nepažnje nije ispunio jednu ili više svojih obveza sukladno članku 56”.

94. Iz tog pravila proizlazi da upotreba platnog instrumenta koji je Eurobanku predočen u obliku (krivotvorene) preslike punomoći, čak i ako je ovjerena te je na nju stavljen apostil, može biti nedostatna da se dokaže platiteljevo odobrenje.

95. Iako su postojeće okolnosti dovele do osnovanih dvojbi u pogledu platnog instrumenta, od PPU-a se prilikom provjere njegove vjerodostojnosti zahtijeva veća pažnja kako bi se otklonile te dvojbe i kako bi se u potpunosti uvjerilo da je vlasnik računa za plaćanje odobrio sporne transakcije. Samo se na taj način poštuje kriterij na kojem se temelji Direktiva 2007/64, odnosno zaštita korisnika platnih usluga, osobito kad su potrošači [38].

96. Smatram da PPU s obzirom na posebne okolnosti ovog slučaja nije smio provesti samo običnu formalnu provjeru autentičnosti preslike punomoći koju je ovjerio javni bilježnik i na koju je apostil stavilo nadležno tijelo strane države (odnosno njezina izvanjskog oblika).

[36] Presuda CRCAM, t. 41. i 42.

[37] Presuda CRCAM, t. 44. i 45. Vidjeti i mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Spuznara od 7. srpnja 2022., Beobank (C-351/21, EU:C:2022:541, t. 42., 43. i 50.).

[38] Presude od 25. siječnja 2017., BAWAG (C-375/15, EU:C:2017:38, t. 45.) i od 2. travnja 2020., PrivatBank (C-480/18, EU:C:2020:274, t. 66.)

97. Direktivom 2007/64 i njezinim sljednikom, Direktivom 2015/2366, uvedeno je načelo „prvo plati, a onda raspravljaj" u pogledu odgovornosti PPU-ova kako bi se povećala zaštita korisnikâ platnih usluga [39].

98. Kao što sam to već naveo, na PPU-ovima je da podnesu dokaze o tome da je korisnik dao suglasnost za platnu transakciju ili da je počinio prijevaru ili postupao s krajnjom nepažnjom. Ponavljam da je teret dokazivanja koji se nalaže PPU-u vrlo težak.

99. Usklađeni sustav PPU-ove odgovornosti za neodobrene platne transakcije ne može se ublažiti primjenom nacionalnih pravnih pravila [40] kojima se predviđa smanjena odgovornost PPU-ova (u usporedbi s većom odgovornosti koja proizlazi iz Direktive 2007/64). Nacionalni sud treba dati prednost potonjoj odgovornosti, primjenom članka 86. te direktive u vezi s njezinim člancima 58., 59. i 60.

100. Argument suda koji je uputio zahtjev (negativan učinak sustava stroge odgovornosti radi zaštite korisnika na djelatnost PPU-ova) nije dostatan da bi se dovelo u pitanje ono što je prethodno navedeno. Zakonodavac Unije odvagnuo je prednosti i nedostatke obiju opcija te je odabrao onu koju smatra povoljnijom za zajednički interes.

101. Formalna i materijalna provjera autentičnosti platnih instrumenata nužna je u okviru opcije iz Direktive 2007/64 kako bi se sudionicima u platnim transakcijama pružila pravna sigurnost. Isto tako, nužna je za pravilno funkcioniranje platnog sustava u Uniji kojim se potiče slobodno kretanje kapitala.

102. Ukratko, ako postoje okolnosti zbog kojih je moguće sumnjati u valjanost platnog instrumenta, smatram da članke 58., 59. i 60. Direktive 2007/64, u vezi s njezinim člankom 86., treba tumačiti na sljedeći način:

– obična formalna provjera autentičnosti tog platnog instrumenta (odnosno njegova izvanjskog oblika) ne oslobađa PPU-ove od odgovornosti zbog izvršenja platnih transakcija koje platitelj nije odobrio; i

– tim se člancima protivi sustav odgovornosti uspostavljen nacionalnim pravom države članice kojim se, u slučaju neodobrenih platnih transakcija, odgovornost PPU-ova smanjuje ili ih se oslobađa od nje ako su proveli običnu formalnu provjeru autentičnosti platnog instrumenta (odnosno njegova izvanjskog oblika).

[39] Vidjeti Guimarães, M. R., i Steennot, R.: „Allocation of Liability in Case of Payment Fraud: Who Bears the Risk of Innovation? A Comparison of Belgian and Portuguese Law in the Context of PSD2", *European Review of Private Law*, 2022., br. 1, str. 47. i 48.

[40] U ovom se predmetu u tom pogledu navodi članak 75. stavak 2. (bugarskog) Zakona o obvezama i ugovorima. U skladu s tom odredbom, dužnik se oslobađa obveze ako je u dobroj vjeri ispunio obvezu prema osobi za koju se čini da je na temelju nespornih okolnosti ovlaštena za primanje činidbe. Taj opći sustav odgovornosti stoga nije u skladu s posebnim sustavom koji za PPU-ove proizlazi iz članaka 58., 59., 60. i 86. Direktive 2007/64.

## V. Zaključak

103. S obzirom na prethodno navedeno, predlažem Sudu da Apelativen sadu Sofia (Žalbeni sud u Sofiji, Bugarska) odgovori na sljedeći način:

„Članak 4. točke 19. i 23. te članke 58., 59. i 60. Direktive 2007/64/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu i o izmjeni direktiva 97/7/EZ, 2002/65/EZ, 2005/60/EZ i 2006/48/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 97/5/EZ, u vezi s njezinim člankom 86.,

treba tumačiti na način da

1. Specijalna i izričita punomoć vlasnika računa za plaćanje kojom se opunomoćenika ovlašćuje za raspolaganje sredstvima na tom računu načelno nije platni instrument, osim ako se vlasnik računa za plaćanje i njegov pružatelj platnih usluga nisu tako dogovorili, pri čemu su to izričito utvrdili u odredbama okvirnog ugovora kojim su obvezani. U takvom bi slučaju punomoć koju je ovjerio javni bilježnik bila dio skupa postupaka dogovorenih između pružatelja platnih usluga i korisnika tih usluga kako bi se inicirao nalog za plaćanje.

2. Apostil koji je stavilo inozemno nadležno tijelo na temelju Konvencije od 5. listopada 1961. o apostilu, kojom se ukida potreba legalizacije stranih javnih isprava, jedno je od sredstava kojima se pružatelj platnih usluga može koristiti kako bi provjerio autentičnost platnog instrumenta, ako je on sadržan u stranoj javnoj ispravi.

3. Nacionalni sud u slučaju izvršenja platnih transakcija koje platitelj nije odobrio ne smije primijeniti sustav odgovornosti pružatelja platnih usluga uspostavljen nacionalnim pravom države članice koji nije strogo usklađen s onim iz članaka 58., 59. i 60. Direktive 2007/64, u vezi s njezinim člankom 86.

4. Ako postoje okolnosti zbog kojih je moguće sumnjati u valjanost platnog instrumenta, a korisnik negira da je odobrio već izvršenu platnu transakciju, pružatelj platnih usluga koji provodi običnu formalnu provjeru autentičnosti takvog platnog instrumenta (odnosno njegova izvanjskog oblika) nije oslobođen od odgovornosti zbog izvršenja te transakcije.”